
Tuhtia evästä EU-keskustelijalle

Louis Clerc & Kimmo Elo: Aatteesta instituutioksi. Euroopan unionin historia ja rakenteet. Avain 2014. 447s. ISBN 978-952-304-028-1.

Louis Clercin ja Kimmo Elon yleiskatsaus Euroopan unioniin ja sen historiaan tulee hyvään aikaan. Vuodesta 2008 jatkunut taloudellinen ja poliittinen kriisi on ennennäkemättömässä rajuudessaan paitsi kiihdyttänyt Euroopan integraatiosta käytävää julkista keskustelua myös kärjistänyt kannanottoja. Kuten kirjoittajat heti avausluvussa toteavat, "[j]ulkisen mieliteenvaihdon yleinen radikalisointi on pikku hiljaa vähentänyt mahdollisuuksia avoimeen keskusteluun erittäin monimutkaisesta asiasta: jää vain mahdollisuus olla puolesta tai vastaan" (s. 9).

Debattien tohinassa on niin ikään käynyt ilmi, miten vähän suomalaiset tietävät unionista ja etenkin sen historiasta. Clercin ja Elon mukaan tämä johtuu siitä, että peruskoulujen opetussuunnitelmaan EU:sta mahtuu vain välttämättömimmät, usein hyvin kaavamaiset tiedot, kun taas akateeminen tutkimus integraation taustoista on Suomessa edelleen lähes olematonta. Kirjoittajien tavoitteena on parantaa tilannetta ja tarjota suomenkieliselle lukijalle perustiedot unionista tavalla, joka aukeaa muillekin kuin EU-eksperttien pienelle piirille. Teos on selkeä ja laaja, reilusti yli 400 sivua, ja epäilemättä antaa tuhdit eväät paitsi Brysselin kimurantin politiikan ymmärtämiseen myös integraatiokeskustelun kriittiseen arvioimiseen. Historioitsijaa tietenkin miellyttää se, ettei unionin historiaa hätäisesti käsitellä vain laihassa taustaluvussa ennen "varsinaista" asiaa, kuten valitettavan usein on tapana. Unionin menneisyydelle on omistettu kirjasta peräti puolet.

Kirjan kaksi pääosaa eroavat radikaalisti toisistaan. Ensimmäinen osio keskittyy yksinomaan EU:n historiaan, toisessa käydään havainnollisesti läpi teknisempi asia: integraatioteoriat, unionin toimielimet, päätöksentekoprosessi ja kansainvälinen toiminta, sekä demokratiaan liittyvät haasteet. Kirjoittajat perustelevat päätöstään julkaista osat yksissä kansissa sillä, että unionin institutionaalinen rakenne on historiallisen prosessin tulos ja täysin ymmärrettävissä vain sen kautta. Väitteessä on perää, joskin päällekkäisyyksiä poistamalla, ristiviittauksia lisäämällä, kirjoitustyylillä yhdenmukaistamalla ja tekstiä monin paikoin tiivistämällä paketista olisi saanut yhtenäisemmän ja napakamman.

On selvää, etteivät Clerc ja Elo pyri tekemään uutta tulkintaa Euroopan unionista. Esitystapa on varsin traditionaalinen sekä muodoltaan että sisällöltään. Historia-

osuus tosin irtautuu valtavirrasta kyseenalaistamalla integraatiohistorialle vielä yllättävän tyyppilliset teleologiset selitysmallit, mutta muuten se noudattelee perinteisiä lähestymistapoja ja periodisointeja. Clerc ja Elo mukautuvat pääteoksensa jo 1990-luvun alussa julkaiseen brittistihistorioitsija Alan Milwardin ja muiden (erityisesti suurten) jäsenmaiden hallitusten roolia painottavien tutkijoiden näkemyksiin. Samanaikaisesti he myöntävät, ettei valtioiden poliittiseen johtoon, ”prosessin päälavalle”, keskittyminen tarjoa koko kuvaa; ”tietety ylikansalliset ryhmät ja voimat, esimerkiksi aatteet, ovat myös vaikuttaneet neuvotteluiden tuloksiin” (s. 91). Katse on vähän turhan kapea, etenkin kun integraatiohistorian kenttä on viime vuosina huomattavasti laajentunut ja monipuolistunut. Ennen kaikkea nuoren polven tutkijat yhdistelevät luovasti perinteistä diplomatian historiaa esimerkiksi sosiaali- ja kulttuurihistoriaan ja ottavat vaikutteita muista tieteenaloista.

Kirjan luettuaan ei voi välttyä kysymästä, olisiko saman tiedollisen funktion täyttänyt huolellinen käänös hyvästä ulkomaisesta julkaisusta, ehkäpä seikkaperäisellä esipuheella höystettynä. Mitä selaista Clerc ja Elo tarjoavat, mitä vastaava ulkomainen synteesi ei jo kykene antamaan?

Kysymys ei olisi niin polttava, mikäli tekstiin olisi saatu enemmän kotimaista ja tuoretta näkökulmaa. Kirjoittajat kertovat halunneensa madaltaa ”lukijoiden kyn-

nystä kokea tämän Eurooppa-laajuisen ilmiön historia omakseen, osaksi suomalaisen kansakunnan historiaa.” (s. 12) Tavoite on perusteltu, sillä EU-historia on Suomessa, kuten monissa muissakin unioniin myöhemmin liittyneissä jäsenmaissa, nähty usein ”muiden” historiana, vaikka ”kyse on pohjimmiltaan myös Suomen historiasta ja tapahtumista” (s. 12). Säännönmukaisesti tämä historia on ollut unionin vanhoista jäsenmaista tulevien tutkijoiden kirjoittamaa, perspektiivin pitäytyessä sen mukaisena. Perinteiset tulkinat harvoin kuvaavat Euroopan integraatiota EU:n edeltäjähteisöjä laajempänä ilmiönä, joka kuitenkin kattoi lukuisia instituutiota ja eri yhteistyön muotoja. Nämä foorumit – joille Suomikin tiiviisti osallistui – vaikuttivat ratkaisevasti myös yhteisöjen kehitykseen. Tämän aspektin pitkälti sivuuttamalla Clerc ja Elo menettävät oivan tilaisuuden aidosti originelliin kontribuutioon ja samalla hedelmällisempään vuoropuheluun muiden EU-teosten kanssa. Euroopan unionin provinsialisoiminen suhteessa muuhun eurooppalaiseen yhteistoimintaan, minkä perään muun muassa Kiran Klaus Patel on kuuluttanut,¹ jää taas harmillisesti puolitiehen.

1. Kiran Klaus Patel, *Provincialising European Union. Co-operation and Integration in Europe in Historical Perspective*. *Contemporary European History* 22:4 (2013), 649–673.

Kirjan parasta antia ovat kokoaivat analyysit, jotka mukavasti nivovat yhteen tapahtumahistorian hajanaiset langat ja tuovat tekstiin särmää, syvyyttä ja ajankohtaisuutta. Näissä kohdin kirjoittajien oma ääni pääsee esiin, eivätkä he pelkääkään tehdä itsenäisiä, usein varsin oivaltavia, tulkintoja. Toisaalta monin paikoin jää epäselväksi mikä on tekijäkaksikon omaa ajattelua, mikä jonkun toisen sanomaa. Analyysin tyylikkyys myös kärsii etenkin ensimmäiseen osaan jääneistä lukuisista kielioppivirheistä ja kömpelöistä lauserakenteista, jotka olisi ollut helppo kitkeä huolellisemmalla oikoluvulla.

Pian suomalaisen EU-keskustelun puutteista ei enää voi syyttää Euroopan integraatioon liittyvän kotimaisen kirjallisuuden vähyyttä, sillä tulossa on toinenkin pitkälti suomalaisin voimin toteutettu, laajalle yleisölle suunnattu yleisteos. Juhana Aunesluoman, Charlotta Collénin, Marie-Louise Hindsbergin ja Hanna Ojasen toimittaman ruotsinkielisen antologian ote on kuitenkin selvästi erilainen: se lähestyy unionia teemoittain ja poliittikkasektoreittain, kirjoittajiksi on kutsuttu eri alojen huippuasiantuntijoita. Tämä historiallistakin pohdintaa sisältävä julkaisu täydentänee hyvin Elon ja Clercin massiivista ja kiistattoman ajankohtaista työtä.

VEERA MITZNER